

Інформаційно-психологічний вплив в системі інформаційної війни РФ проти України як об'єкт експертного психологічного дослідження під час проведення комплексних судових психолого-лінгвістичних експертиз

Едуард Литвиненко

кандидат психологічних наук, завідувач сектору психологічного дослідження мовлення лабораторії лінгвістичних та психолого-лінгвістичних досліджень, Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1375-8369>, e-mail: ukropos@i.ua

Висвітлено проблемні питання психологічного дослідження змісту та спрямованості деструктивного інформаційно-психологічного впливу в загальній системі інформаційної війни в умовах агресії РФ проти України під час проведення комплексних судових психолого-лінгвістичних експертиз.

Ключові слова: психологічне дослідження; деструктивний інформаційно-психологічний вплив; діяльність; свідомість; інформаційно-психологічні операції (ІПСО).

Informaton-Psychological Impact within the Framework of the Russian Federation's Information War Against Ukraine as an Object of Forensic Psychological Research in Comprehensive Forensic Psycho-Linguistic Examinations

Eduard Lytvynenko

The author highlights the problematic issues of psychological research into the content and focus of destructive information-psychological operations within the general system of information warfare in the context of the Russian Federation's aggression against Ukraine, specifically when conducting comprehensive forensic psychological and linguistic examinations.

Keywords: psychological research; destructive information-psychological impact; activity; consciousness; information-psychological operations (PsyOps).

В умовах інформаційної війни Росії проти України, яка диктує специфічні умови експертизи, де інформація стає зброєю, а «текст» — інструментом воєнного злочину, результати судових комплексних психолого-лінгвістичних експертиз мають вирішальне значення для обґрунтування кваліфікації злочинів проти національної безпеки України, доведення фактів державної зради й колабораційної діяльності, розпалювання ворожнечі та пропаганди війни. Саме тому своєрідним викликом для експертів сьогодні є якісне дослідження деструктивної комунікативно-мовленнєвої поведінки як форми інформаційно-психологічного впливу, спрямованого на дестабілізацію українського суспільства, підрив суверенітету й територіальної цілісності України, нівелювання її демократичних цінностей і національної ідентичності [1].

Основними об'єктами інформаційно-психологічного впливу сил та засобів інформаційно-психологічних операцій РФ є:

- а) особовий склад збройних сил супротивника, його цивільне населення;
- б) населення й військовослужбовці нейтральних і союзних держав;
- в) військовослужбовці і народ своєї країни [2] (див. таблицю).

Інформаційно-психологічний вплив спрямований адресантами на різні сфери особистості цільової аудиторії (соціальної групи людей):

- когнітивну — з метою змінити знання, уявлення людини;
- емоційну — з метою зміни емоційного стану;
- мотиваційну — на зміну мотивів і, як наслідок, поведінки людини (цільової аудиторії) у вигляді переконань, навіювання, дезінформації, брехні, наслідування, зараження, розповсюдження чуток тощо [3].

Інформаційно-психологічний вплив у загальній системі інформаційно-психологічних

Таблиця

**Інформаційно-психологічний вплив в загальній системі
інформаційно-психологічних операцій на прикладі російської агресії проти України**

Спрямованість	Мета інформаційно-психологічного впливу
<i>Військово-політичне керівництво</i>	
Власна країна	Активна підтримка агресивної війни
Ворожа країна	Делегітимізація, деморалізація, схилення до співпраці (колабораціонізму), насаджування системи регулятивного управління
Дружні або нейтральні країни	Дискредитація (делегітимізація) противника, формування лояльності / підтримки політики військово-політичного керівництва країни — суб'єкта ІПСО, виправдовування (визнання правомірною) російської агресії
<i>Збройні Сили</i>	
Власна країна	Морально-психологічна підтримка бойової готовності до ведення тривалих бойових дій в інтересах військово-політичного керівництва країни — суб'єкта ІПСО
Ворожа країна	Деморалізація, схилення до здачі в полон, формування нестійкого психологічного стану, сумнівів, поневірянь, страху, паніки тощо
Дружні або нейтральні країни	Дискредитація (делегітимізація) противника, формування лояльності / підтримки політики військово-політичного керівництва країни — суб'єкта ІПСО, виправдовування (визнання правомірною) російської агресії
<i>Населення</i>	
Власна країна	Активна підтримка агресивної війни, дій військово-політичного керівництва, необхідності допомоги збройним силам, патріотизму, віри в перемогу, виправдовування агресії, визнання її правомірною тощо
Ворожа країна	Деморалізація, формування недовіри до військово-політичного керівництва, релігійних і етнічних протистоянь, розбрату, поневірянь, страху, паніки тощо, далі — лояльності (підтримки) дій агресора, схилення до колабораціонізму, індоктринація населення окупованих територій
Дружні або нейтральні країни	Дискредитація (делегітимізація) противника, формування лояльності / підтримки політики військово-політичного керівництва країни — суб'єкта ІПСО, виправдовування (визнання правомірною) російської агресії
<i>Засоби масової інформації</i>	
Власна країна	Пропаганда ідей військово-політичного керівництва. Організація контрпропаганди за допомогою ЗМІ, лідерів суспільної думки, експертів, тощо. Протидія опозиційним ЗМІ (ЗМК)
Ворожа країна	Організація та ведення контрпропаганди, здійснення інфільтрації інформаційних матеріалів (ідей, ідеологем) в інформаційне середовище країни, проти якої здійснюється агресія
Дружні або нейтральні країни	Дискредитація (делегітимізація) противника, формування підтримки політики військово-політичного керівництва країни — суб'єкта ІПСО, виправдовування (визнання правомірною) російської агресії, пропаганда ідей військово-політичного керівництва країни — суб'єкта ІПСО

операцій РФ спрямований на виконання таких основних завдань:

- дезінформація з метою введення в оману цільової аудиторії України, РФ, міжнародної спільноти спеціально підбраною неправдивою (викривленою) інформацією;
- дезорієнтація з метою руйнування наявних цінностей цільової аудиторії,

ідеалів, ідей (ідеологем) на користь країни-агресора;

- деморалізація військово-політичного керівництва, населення та особового складу Сил оборони України (моральне розкладання, утрата здатності до дій) з подальшою політичною, релігійною та ідеологічною індоктринацією населення України;

- дискредитація військово-політичного керівництва України з метою формування в цільовій аудиторії почуттів зневіри в діях влади, ненависті до військово-політичного керівництва України;
- делегітимізація військово-політичного керівництва України в очах власного населення, цільовій аудиторії РФ, підрив авторитету України та її вищого державного керівництва на міжнародній арені;
- дезінтеграція України й дестабілізація суспільства в умовах протистояння російській агресії, розкол суспільства під час війни, формування передумов соціального вибуху в Україні [4].

Зважаючи на зазначене, експертне дослідження зосереджується на тому, як ворожий контент трансформує психічні стани особистості та суспільства на рівнях свідомості (викривлення сприйняття реальності, нав'язування хибних наративів та ідеологем), діяльності (спонукання до деструктивних дій або, навпаки, паралізування волі до спротиву, поведінки (зміна соціальних норм та моделей поведінки).

Значення комплексного підходу, а саме поєднання лінгвістичного та психологічного аналізу є критично важливим, оскільки експерт-лінгвіст ідентифікує конкретні мовні засоби (метафори, гіперболи, сугестивні конструкції тощо), а експерт-психолог визначає потенційний ефект цих засобів на психіку отримувача інформації й визначає наявність маніпулятивного наміру [5].

Проблемними питаннями проведення комплексної психолого-лінгвістичної експер-

тизи на сьогодні залишаються діагностика прихованих смислів (як довести наявність маніпуляції, якщо вона подана під виглядом «особистої думки»), визначення спрямованості (доведення того, що контент створений з метою підриву державної безпеки), збереження неупередженості експерта в умовах, коли він сам є об'єктом інформаційних атак.

Перелік джерел посилання

1. Горбулін В. П. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ, 2017. 496 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011727> (дата звернення: 03.04.2026).
2. Що таке ІПСО: повний гід по інформаційно-психологічних операціях. URL: <https://nfront.org.ua/shho-take-ipso-povnyj-gid-po-informaczijno-psyhologichnyh-operaczijah/> (дата звернення: 03.04.2026).
3. Мороз Ю., Твердохліб Ю. Інформаційно-психологічні операції в умовах ведення гібридної війни. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2016. Вип. 38. С. 97—105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2016_38_12 (дата звернення: 03.04.2026).
4. Литвиненко Е., Бабич С. Російський тероризм як предмет експертного психологічного та психолого-лінгвістичного дослідження. *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу : мат-ли VII міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 10.12.2025). Київ, 2025. С. 225—230.
5. Долинківська С., Литвиненко Е. Комплексна психолого-лінгвістична експертиза у контексті збройної агресії РФ проти України: виклики та перспективи розвитку. *Там само*. С. 114—120.